

VŠADE PĚŠO

6 330 KM EURÓPSKÝMI HORAMI

MATÚŠ LAŠAN

MATÚŠ LAŠAN

VŠADE PEŠO

6330 km európskymi horami

Stačí už iba zabaliť... △

A satellite map of Europe and surrounding regions. A red line is drawn across the map, starting from the Atlantic coast of Ireland, passing through the British Isles, then following the coast of France, the Pyrenees, the Alps, and ending in the Black Sea. The text is overlaid on the map.

**Jedna malá červená čiara
od Čierneho mora po Atlantik**

Je tma a v Bulharsku prvý raz od príchodu staviame stan. Ide nám to mimoriadne rýchlo, je totiž rovnaký ako ten, s ktorým sme pešo prešli vyše šesťtisíc kilometrov. Obratne nafukujem karimatky a spájam spacáky, Anna varí večeru. Jedlo v nás po prvom dni na nohách mizne úplne bez námahy, myslím, že ani so zaspávaním to nebude náročné. No len čo chceme zažmúriť oči, spúšťajú sa soprány vlčích svoriek. Najprv sprava, potom spoza našej hlavy a napokon zľava, akoby krúžili okolo nášho stanu. Čoskoro ich dopĺňa brechot ovčiarskych psov, začínajúcich nočnú šichtu.

Možno sa pýtate, ako sme sa sem dostali. Čo nás priviedlo do tejto chvíle?

Od piatich rokov som hrával hokej a snažil sa dobehnúť talentovanejších spoluhráčov. Hoci tušiac, že na NHL to nebude, deň čo deň som aj tak robil maximum. S hokejom som skončil v pätnástich a bolo to moje prvé veľké životné sklamanie. Vzápätí som sa z ľadového štadióna premiestnil do posilňovne a aj keď som nikdy nebol najväčší ani najsilnejší, postavil som sa na súťažné pódium Majstrovstiev Slovenska v kulturistike. Skončil som druhý a po prvýkrát v živote som mal pocit, že veľké víťazstvo je na dosah. Ale to už som mal iné plány. Nastúpil som na medicínu a popri nej museli ísť ostatné záujmy – a keby len to – bokom.

Už z týchto útržkov je asi jasné, že núdzu o megalomanské nápady nemám. Bohužiaľ, zriedka sú sprevádzané schopnosťou rozpoznať, kedy je vhodné skončiť. Mohol som sa ušetriť niekoľko rokov naťahovaného skonu hokejových nádejí. Alebo pocitu bezmocnosti z toho, že bez dopingu zo mňa kulturista nebude. O zničenom zdraví (a nielen duševnom) v škole a v práci nehovoriac.

Zatiaľ čo vo väčšine životných prípadov vám tieto črty a tendencie môžu narobiť poriadne problémy, pre diaľkového turistu sú úplne ideálne. Moja prvá diaľková trasa, Te Araroa Trail na Novom Zélande, bola hlavne výzvou. Potreba konečne všetkým i sebe samému dokázať, že na niečo mám. Až pred cieľom som si uvedomil, že nielenže na to mám, dokonca ma to baví. A keď som sa stretol s Annou, ktorá to cítila úplne rovnako, nedalo sa nezamilovať.

Anna je, na rozdiel odo mňa, prirodzene dobrodružný typ. Len čo mala osemnásť rokov, zbalila svoj zelený batoh a desiatkami krajín preľučkovala končiny celého sveta. K horskej turistike sa dostala v Škótsku a na Nový Zéland ju priviedla náhoda – pre diaľkovú túru sa odhodlala dva týždne pred odletom a, nuž, v októbri už človek priveľa možností nemá. Azda jediná spoločná črta našich začiatkov je to, že

△ Ďalší takýto výhľad očakávame až na konci cesty

aj ona si hlavne potrebovala dokázať, že na niečo má. I keď v jej prípade to znamenalo prejsť trasu o celý mesiac rýchlejšie ako ja.

Naše cesty sa spojili v prvých dňoch túry a potom znova na jej samotnom konci. Odvtedy sme sa nerozdelili.

Tak sa začala výprava za spoločnými dobrodružstvami, akými bol prechod divokej Patagónie, potom okolo šialeného Islandu a habadej kratších horských výpadov. Za pár rokov sme spoločne prešli vyše desaťtisíc peších kilometrov. A keď sa spoja dvaja ľudia ako my, jestvuje veľké riziko, že aj nápady budú dvakrát bláznivejšie.

„Pozri na to!“ poslala mi Anna jedného dňa správu s obrázkom. Na ňom červená čiara smerujúca od Čierneho mora po Atlantický oceán na obryse Európy, ktorá spájala niektoré z najkrajších európskych hôr do jednej línie. V jednom roku si môžeme dovoliť prejsť len jednu diaľkovú túru, preto je veľmi ťažké rozhodnúť sa pre tú správnu. Keď sme uvideli túto, vedeli sme, že je to ona.

„A keďže má šesťtisíc tristo kilometrov, máme s výbermi pokoj hneď na dve sezóny!“ odpísal som. Namiesto oslavných smajlíkov prišla odpoveď plná rovníc a prepočtov.

Musíme vraj začať v Bulharsku, inak by sme v Pyrenejach boli príliš skoro. Balkánske hory budú možno tiež pod snehom, ale tie zas nesiahajú až tak vysoko. Potom už stačí len osem mesiacov, počas ktorých každý deň prejdeme tridsať kilometrov s prevýšením o niečo vyšším, než je výstup na Kriváň, a zvládneme to aj naraz. Len pripomeniem, že naša doterajšia najdlhšia cesta sa približovala sotva polovici tejto vzdialenosti. A žiadna nebola taká hornatá.

Celý deň som si myslel, že si robila srandu.

„Nemožné!“ bola prirodzená reakcia okolia. Čím boli tieto hlasy silnejšie, tým väčšia túžba sa v nás prebúdza. Koniec koncov, každé dobrodružstvo potrebuje kúsok čohosi, čo ho spraví takmer nedosiahnuteľným. A náš „kúsok“ bol najväčší doteraz.

Kemp na brehu rieky Elešnica Δ

Horské pastivny pred mestom Kotel ►►

A scenic landscape photograph featuring a grassy hill in the foreground with several bare trees. In the background, a large mountain is partially obscured by a thick layer of mist or low clouds. The sky is a pale, overcast blue.

Vitajte na Balkáne

△ Mys Emine s majákom

Už sme zabudli, aké je to ťažké. Byť večer namiesto štyroch pevných stien od všetkého oddelení len tenkou látkou stanu. Je to naša prvá noc v Bulharsku a bojíme sa. Chvíľu potrvá, kým sa obnoví spojenie s prírodou, ktoré v paneláku zakaždým strácame. S napätím počúvame nočný zápas hlasiviek. Anna v rukách stíska náš tupý nožík a ja sa upokojujem informáciou, že posledný smrteľný útok vlka v Európe sa odohral v roku 1974 v Španielsku.

Čo najrýchlejšie sa snažím zaspáť a zabudnúť na posledné hektické dni. Balenie a príchody do nových krajín sú pre nás najnáročnejšími časťami ciest. No hreje ma napríklad, s akou eleganciou sme vyriešili hlavolam mestskej dopravy bulharského Burgasu aj s medzizastávkou na nákup plynovej kartuše. Zvládli sme to tak rýchlo, že sme mohli spontánne opustiť mesto ešte v deň priletu. Lúštiť odchody autobusov v azbuke je pre nás podobne vzrušujúce, ako do posledného detailu plánovať túry v mapách. Aj preto naša trasa pozostáva z niekoľkých známych i menej známych diaľkových turistických trás. Ktokoľvek ich navrhol, mal o miestnych pomeroch určite lepšie povedomie ako my z gauča. Tá prvá sa začína na pobreží Bulharska.

Kom-Emine je najstaršou aj najdlhšou bulharskou trasou – vedúcou z vrcholu Kom na mys Emine. Prechádza pohorím Stara planina a ako prvý ju prešiel bulharský priekopník diaľkovej turistiky Pavel Daliradev so spoločníkom Todorom Cvetkovom už v roku 1933, i keď navrhnutá bola ešte o čosi skôr. Starší názov Starej planiny, ktorý je odvodený od starého tureckého výrazu pre horu, je Balkan. Práve podľa tohto pohoria bol pomenovaný celý Balkánsky polostrov. Kde by teda mohlo byť symbolicky vhodnejšie miesto na začiatok prechodu Balkánu a celej Európy? Väčšina turistov trasu Kom-Emine prechádza v opačnom smere ako my a málokto v polovici apríla. Predpokladáme, že prvých stretneme najskôr o mesiac, na jej konci, ktorý je vzdialený zhruba šesťsto kilometrov.

Napriek strašidelnej prvej noci sa budíme oddýchnutí a Anna ešte stále stíska nožík. Ale som rád, že sa tiež dokázala vyspať. Zvyknúť si na stan je pre ňu vždy o čosi náročnejšie. Bolo to tak, keď ju mätali ľadové medvede na Islande aj pumy v Patagónii. Trochu sebecky si túto dobu užívam. Viem, že je len otázkou času, keď nožík vymením za štuple do uší a na strašidelné zvuky ostanem potme úplne sám.

Úvodnými kilometrami sa zoznamujeme s bulharským vidiekom. Neupraveným domom zdatne sekundujú rozhádzané odpadky a trochu morbidne pôsobia nekrológy rozvešané na hrdzavých plotoch. Niektoré tam sú hádam aj niekoľko rokov. Po uliciach pobieha zopár túlavých psov nejaviacich o nás záujem, čo je dobre, lebo máme

Najvyšší čas trochu zdivočieť △

problémy sami so sebou a s plnými batohmi, nie ešte naháňať psov späť do dedín. Ledva stíham dvihnúť hlavu po prvýkrát k nebu, už na nose cítim prvú dažďovú kvapku. „Takto je to v Bulharsku na jar, zvykajte si!“ vraví pán popíjajúc pivo na terase krčmy. Hneď vie, akou cestou ideme, aj to, že sme si asi pomýlili mesiace. Pri prvom pohľade by bol aj Pytagoras pyšný na rozsiahle rovnice Anninej teórie prechodu Európy, ich správne riešenie však spočíva v skorom príchode jari a neskorej zime. Podľa oblohy a predpovede počasia to na prvý variant zatiaľ nevyzerá.

△ Pred lejakom v sedle Ďulino (435 m n. m.)

Na začiatku každého treku sa sústredíme iba na dve veci: ako ďaleko to máme do nasledujúceho obchodu a kde naberieme vodu. Kým prvý bod zvládame pomocou telefónu a máp okamžite, ten druhý začína robiť starosti hneď zrána. Jeden z prameňov neexistuje, ďalší je len kravami rozdupanou mláskou. Ráno o siedmej v dedinách niet živej duše, ktorá by nám pomohla. Až v neďalekom lese je partia robotníkov čakajúcich pri nákladných autách, kým ich naložia drevom. Stačí zamávať prázdnu fľašu a kdesi spod nôh už vytahujú zaolejovanú PETku s vodou a ospravedlnením, že rakija dnes už došla.

Stromy sú ešte bez listov a pod nohami máme to najlepkavejšie blato, aké si dokážete predstaviť. Najhoršie úseky musíme doslova prekorčuľovať, keďže odlepiť nohu od zeme znamená dvihnúť aj desať kíľ navyše. Spúšťa sa dážď, ktorý nám po hodine zalieza pod nepremokavé bundy a každá ďalšia minúta je boj. Ďalší prameň je v dedine priamo pred domom smútku, vnútri upratujú ženy lavice po pohrebe. Pozorujem ich cez veľké sklenené okná a pristihujem sa pri tom, že im závidím. Zdá sa, že je tam tak krásne teplo.

„Nenájdem si ubytovanie?“ pýta sa Anna, ktorá tiež hľadá dovnútra. V dedine o niekoľkých domoch sa to síce javí ako nedosiahnuteľný cieľ, ale ak to neskúsime, nečaká nás nič lepšie než zamrznutý stan v mokrých veciach. Nechce sa mi veriť, ale hneď

v prvom dome máme šťastie! Keď sa už chystám okolo chlapíka narvať do vyhriatej predsiene, prstom mi ukazuje kamsi na druhý koniec dediny. Až teraz si spomínam. Veď oni v Bulharsku aj hlavou kývu naopak. Akoby azbuka nestačila. V smere

Na poľných cestách Δ vztyčeného prsta prechádzame celou dedinou až k poslednému domu – bývalému mlynu. K nášmu podivu je tu pomerne rušno. Starý pán sa práve lúči s poslednými účastníkmi rodinnej oslavy a bez okolkov nás kývnutím ruky pozýva dovnútra.

Najradšej by sme sa hneď zašili do izby a po zvyšok dňa len nečinne ležali pod perinami. Kiril, ako sa predstavuje majiteľ penziónu, má s nami však iné plány. Vyzerá trochu ako vedúci Jednoty v Spišských Tomášovciach, kde som často nakupoval

Horské pastivny pred mestom Kotel Δ

△ Daždivý zostup do dediny Daskotna

rožky a tresku po výletoch do Slovenského raja. Jeho modrý plášť nedokáže celkom zakryť vyčnievajúce brucho. V tvári mu prevažuje prísny výraz, ešte umocnený silným rámom okuliarov. Na rozdiel od jeho slovenského náprotivku sa však Kiril nesnaží úporne sledovať, čo ukradneme. Práve naopak. Prináša nám všetko, čo ešte môže z pozostatkov rodinnej oslavy predať. Výhodný obchod pre obe strany. Po dezerte otvára fľašu rumu a priťahuje si k nám stoličku.

Nie je náhoda, že zo všetkých medicínskych odvetví som si vybral práve rádiológiu. Sedieť zatvorený v tmavej miestnosti mi vyhovuje oveľa viac ako byť medzi

Na suché nohy môžeme zabudnúť △

△ Salamandra škvrnitá. Ak nechcete mať žiadnu na svedomí, nemôžete v týchto lesoch spustiť oči zo zeme.

ľuďmi. To, že som na našich túrach zodpovedný za komunikáciu, je len dôsledok toho, že Anna je na tom ešte horšie. Občas sa obávam, že ak by sa mi niečo stalo, namiesto volania by na 112-ku radšej poslala správu a potom si vyplá telefón. Na druhej strane to vie výborne so zvieratami, v čom zas nadobro prepadávam ja. Aj keď od Nového Zélandu, kde som si myslel, že ma chce každá krava zahľušiť, som už nejaký pokrok predsa len urobil.

No v Kirilovej prítomnosti sa postupne uvoľňujem, je to majster v small talku a v cudzej reči s nami preberá všetko od politiky po ročné obdobia. Kiežby sa na mňa čosi z jeho obratnej komunikácie nalepilo.

„Snáď nechcete ísť von?“ pohoršuje sa Kiril, keď sa budíme do poriadnej snehovej fujavice a zbadá nás na schodoch pripravených s batohmi. Veru nechceme, no naťahujeme si nepremokavé ponožky, bundy, sukne i pláštenku na batoh. „Blagodarya ti!“ ďakujem prvým naučeným bulharským výrazom. Možno sme včera neprešli toľko kilometrov, koľko sme

V lese po daždi △

△ Pasienky za dedinou Kozičino

chceli, ale táto zastávka za to stála. Akokoľvek sa snažíme byť čo najviac v horách a v divočine, sú dni, ktoré dokáže zachrániť len ochota domácich. Niekedy je morálka tak nízko, že bez ich pomoci by sme to boli pripravení zabaliť. A včera sme od toho nemali ďaleko.

„Nie je to také zlé!“ počujem Annu na prvom kopci. Koruny stromov sa pod váhou mokrého snehu obracajú k zemi a často nám zatarsujú postup lesnými chodníkami. Je zima, fúka a sneží. V snehu sa nám kráča ťažšie ako v šmyklavom blate a z náhleho preťaženia pri jeho prešľapávaní ma roz-

Obrovské stromy na pasienkoch pred dedinou Sini Rid △

V lese za dedinou Kozičino Δ

bolieva koleno. Aj zdanlivo jednoduchší terén sa vie podmienkami zmeniť o niekoľko pomyselných stupňov náročnosti.

Krátke úseky asfaltových ciest poskytnú trochu oddychu, no aj uvedomenia, že so skládkami je to omnoho horšie, ako sa zdalo. Ešte nikdy nám nebolo tak ľúto vyhadzovať odpadky do košov. Skončia buď za dedinou v jarkoch alebo na okrajoch lesov. Celé to dokresľujú plechovky od piva v pravidelných intervaloch nastoknuté na vetvičkách okolo ciest.

Hlasné moslimské modlitby, doliehajúce až do lesov, nás prekvapili. Netušili sme, že prichádzame do bulharských regiónov, kde prevláda

Červená značka trasy Kom-Emine Δ

islam. Je dedičstvom zachovaným po viac ako piatich storočiach nadvlády Osmanskej ríše. Mešity začínajú byť súčasťou každej dediny a sú často jedinými budovami s upravenou fasádou a rovnými stenami. A zbožňujeme tunajšie malé obchodíky s pieckami na drevo.

Stúpanie k vrcholu Tomrukova Čuka (707 m n. m.) △

Kopce len pozvoľna stúpajú, no je to pre nás drina. Prešľapávanie stopy, nikde nikto.

„Tolko snehu si tu v túto dobu nepamätáme,“ vraví nám prvá partia turistov na jednom z vrcholov. Slovansko-anglicky nám vysvetľujú, že západnejšie ho napadlo omnoho viac a predpokladajú, že sa udrží do leta. Po celodennom brodení mi

△ Tretia noc neďaleko dediny Sniagovo (520 m n. m.)

k večeru dochádzajú sily. To sa nedá povedať o Anne. Ťahá ma ako lesný traktor a ledva za ňou stíham. Ani náznak únavy. Sama prebíja trasu, hľadá odbočky a pravidelne hlási, koľko nám ešte chýba. Míňame od vlkov občúrané stromy, stopy mladého medveďa a napriek narastajúcej bolesti v pravom kolene aj

Útulňa Hazim Gorski (473 m n. m. Δ

členku pokračujeme takmer do tmy. Chceme sa dostať do prvej útulne na trase Kom-Emine, ktorá vďaka ohnisku sľubuje lepší spánok aj možnosť usušenia vecí. Už máme našich letných karimatiek, ktoré nestačia na izoláciu od snehom premrznutej zeme, celkom dosť.

Konečne sme pred krbom a pozorujeme, ako sa z našich vecí parí. Rozkývanú lavičku si prisúvame čo najbližšie a dlhé minúty len sedíme a pozeráme do ohňa. Ani trochu nám nevadí, že medzi strechou a stenami je obrovská medzera a vzduch páchne myšacími bobkami. Sme ozaj radi, že sa k nim môžeme na túto noc pridať.

△ Jeden z tých večerov, na ktorý len tak nezabudneme

Ako posledný prikladáme trochu spráchnivený, ale statný pník a zaliezame na drevené prične do spacákov.

Vychladnutá chata nás núti baliť sa rýchlejšie ako kedykoľvek predtým. Napriek ukrutnej zime je vo vzduchu cítiť zmenu. Modrá farba na oblohe je príjemnou novinkou a čoskoro si užívame aj pár slnečných lúčov. Nikdy neboli krajšie. Na dvojciferné teploty si však musím počkať ešte celý deň, kým konečne vyťahujem dokrčené kraťasy zo samého dna batoha.

Aj bulharské lesy sa prebúdzajú. Sneh sa topí tak rýchlo, že väčšina našich chodníkov aj ciest je pod vodou a z malých horských potokov sa stávajú zábavné riečne

Sušička zapnutá na plný výkon △

brody. Kde nestojí voda, tam je všetko posiate medvedím cesnakom, čo využívame takmer pri každom jedle. Mama by na nás bola hrdá, koľko zeleného na tejto túre jeme! Obchádzanie obrovských rozbahnených úsekov na pasienkoch nás zas často privádza k domácim. „Poľska? Yeeeeeeeeah!“ vystreľuje nahor ruka jedného z pastierov, akoby práve strelil gól vo finále Ligy majstrov. A nie je sám. Anna sa stáva obľúbeným turistom takmer každého, koho stretávame. O Slovensko zatiaľ nikto ani len nezakopol. Moja hypotéza je, že je takmer štatisticky nemožné, aby ktokoľvek na svete aspoň raz za život nepil s nejakým Poliakom. Požiadať o matematický dôkaz sa však mojej polovičky bojím.